

Slovenski Dom.

Napredno kmetsko glasilo.

Izhaja vsako soboto in velja za vse leto za Avstro-Ogrsko 3 krone, za Nemčijo in druge dežele 4 krone, za Ameriko 1 dolar.

Posamezne številke veljajo 10 vinarjev.

Za oznanila se računa: tristočna petit-vrsta 14 vin., vsa stran 48 K, pol strani 24 K, četrt strani 12 K, osmina strani 6 K. Pri vseletni inserciji primeren popust.

Dopisi se naj frankirajo in pošiljajo na uredništvo »Slovenskega Doma« v Ljubljani, Knaflcova ulica št. 5. Rokopisi se ne vračajo.

Naročnina in oglasi se naj pošiljajo na upravništvo »Slov. Doma« v Ljubljani.

Sodni dan!

Dr. Krek v sijajnem govoru razkrinka Theimerično gonjo. — Dr. Lampe osmeši liberalno stranko do kosti. — Liberalci osramočeni in pobiti molče.

Za glavo smo se morali prijeti, ko smo gorenje besede z velikanskimi črkami čitali v »Slovcu« od 3. oktobra 1913. Bili smo navzoči v deželni zboru in prisostvovali sodnemu dnevju. In v čem obstoji ta sodni dan?

Ljudje božji, poslušajte! Če sem jaz duhovnik, doktor svetega pisma, voditelj stranke in profesor morale, to je nauka o lepih čednosti, v lemenatu, pa grem in silim v inteligentno žensko toliko časa, da se mi vda, da hodim k nji v bogato, lepo stanovanje, jem in pijem pri nji zastonj najboljša jedila in pijače in kadim boljše cigare, potem pa hočem obesiti to žensko na vrat svojemu prijatelju, ki je že star, kot soprogo. Ta ženska pa je užaljena, ker intrigirajo drugi klerikalni veljaki, ki postanejo mesto njenega bodočega moža sami deželni glavari, zato začne v časopisju razkrinkavati intrige in druge ne-lepe stvari klerikalcev, in prisiljena po napadih na njeno čast, razkrije tudi intimno stran svojega občejanja.

Zdaj pa pride ta duhovnik, ta profesor morale in prizna v deželni zboru, da je iz usmiljenosti bil zdravnik histerične ženske, tu v javnosti svojo dobrotnico, pri kateri se je zastonj mastil in katero je prosil ljubezni, imenuje vlačugo in obrekljivko, torej vse svoje umazano perilo prinese pred javnost, takorekoč se hvali s temi stvarmi, nasprotno pa klerikalci njemu ploskajo, da se trese zbornica, mu čestitajo, mu kličejo: Ti si naš, ostaneš naš!

Cela množica duhovnikov: Lampe, Žitnik, Piber, Lavrenčič, Hladnik itd. ploska in pritruje, soglašajo, da je duhovnik, profesor morale prav storil, ko je imel žensko, da je prav storil, ko v javnost privleče to že za posvetnega človeka, če je voditelj stranke, umazano ravnanje. Manjkal je le še škof, da bi tudi vstal in ploskal

temu profesorju, ki ga je postavil za učitelja mladeničem, ki postanejo duhovniki, da bi morda tudi ti posnemali vzor-učitelja!

Napredni poslanci pa molče sede v klopih, osramočeni in pobiti, kakor pravi »Slovenec«. Da, sram jih je v dno duše, da sede s tako bando skupaj, ki se ne sramuje grdo afero javno pohvaliti, izreči se solidarnim z novo moralo, ki jo je vpeljal profesor bogoslovja.

Ali vidite zdaj sodni dan, ljudje božji? Res, sodni dan mora priti, kakor nad Sodomom in Gomoro in žvepleni ogenj uničiti take ljudi, ki so postavljeni, da branijo vero, lepe čednosti, krepostno življenje — zdaj pa odobrujejo javno vse nasprotno. Neovrgljiva resnica je, da je bilo vse res, kar je Kamila pisala, saj ima v rokah lastnoročna pisma zvestega Janeza, toda dr. Krek je klerikalec, ki sme kakor deželni odbor vse storiti, bodisi da je to v nasprotju z moralo, pravico in poštenjem ali ne.

Nikakor bi ne pisali tega, ko bi klerikalci sami ne dvignili tak krik s svojim sodnim dnevjom. Toda bil je to zadnji obupni poskus, da preslepijo s takim kričanjem svoje ljudi in da rešijo enega svojih voditeljev, ki bi ga moral škof po zadnjih dogodkih v javnosti, že poslati v penzjon. No, to se ne bo zgodilo, pri klerikalcih je vsak dober, če je pa voditelj, je pa najboljši človek pod solncem, najsi ima potem čeber masla na glavi.

Melioracijski zaklad.

O tem zakladu je govoril v deželni zboru poslanec dr. Triller:

Visoka zbornica! Številke gospoda poročevalca so aritmetično in knjigovodstveno brez vsakega dvoma neizpodbitne. Navzlic temu nam pa po mojem prepričanju ne dajo te številke prave in resnične slike o stanju melioracijskega zaklada. Gospod poročevalec nam je povedal, da je melioracijski zaklad koncem leta 1912. baje še razpolagal z vsoto 11,443.860 kron

89 vinarjev. Moja gospoda, uprava melioracijskega zaklada je zadeva, o kateri se je v javnosti že jako mnogo govorilo in razpravljalo. Na eni strani se je trdilo, da je mnogo tega denarja že zapravljenega, na drugi strani se je temu oporekalo. Vsled tega je gotovo umestno, da podamo davkoplačevalcem popolno jasnost in resnico. Prosim torej gospoda poročevalca, da se poda z menoj v duhu v deželno blagajno, v svrhu, da se prepričava, kje je teh razpoložljivih 11 in pol milijona kron. Našla bova predvsem potrdila o denarjih, vloženih pri različnih denarnih zavodih, in sicer v skupni vsoti 5,982.482 K, ali okroglo o šestih milijonih kron. Ne puščam se na tem mestu v vprašanje, ali je ta naložba vse-skozi modra in objektivna. Našla bova nadalje, da dolguje državni melioracijski zaklad deželni zbor na prednjih okroglo en milijonosemtotisoč kron. Ko bova pa naposled vprašala, kje je ostalih 3 in pol milijona kron, tedaj se bo deželni blagajnik bržčas nekoliko popraskal za ušesi ter naposled privlekel na dan »bon« deželnega odbora z dne 31. decembra 1912 za 3 in pol milijona kron, ki znaša danes že veliko več, nekako 4 in pol milijona kron. Ta bon je sramežljivo skrit v tiskanem poročilu na strani 5., točka 4. pod naslovom »Račun o danih predplačilih«. Čemu to? Kakšna predplačila ima dajati melioracijski zaklad po zakonu deželni zboru? Zakaž se ne pove popolnoma jasno, da so ti deželni zakladu izposojeni? Naš finančni minister je navrtal melioracijski fond do konca leta 1912. za 3 in pol milijona kron, katera vsota pa znaša danes že mnogo več, kakor sem prej omenil. S to vsoto so se pokrivali redni deželni deficiti, investiralo se je le kakih 900.000 K, kakor pri Završnici, deželni bolnici itd. To je treba upoštevati. Glede ostale vsote pa velja, da je to tista sloveča »kreditna operacija«, ki se od strani večine vsako leto priporoča, da se pokrije deficit v rednem deželni gospodarstvu. — Pa se bo ugovarjalo: »To ni nič hudega! Melioracijski fond je za te tri in pol milijona kron vendar upnik napram deželni zboru.« To je for-

malno resnično! Ampak to sta vendar le dva različna žepa iste osebe. (Klici pri naprednih poslancih: Tako je!) Upoštevati pa je tudi treba kvaliteto dolžnika. **Prepričani smo, da deželni zaklad teh 3 in pol milijona kron, oziroma 4 in pol milijona kron ne bo mogel nikdar povrniti iz svojih dohodkov.** (Klici pri naprednih poslancih: Tako je res! Res je! — Klerikalci ugovarjajo.) Morda se zanašate na prihodnje državne preodkaze? Ampak ti so že vnaprej namenjeni v druge namene, predvsem za regulacijo učiteljskih plač in za cestno službo. Glede regulacije učiteljskih plač je dežela celo nekako moralno vezana, da upošteva te državne odkaze. In gotovo je, da ti preodkazi niti za te svrhe ne bodo zadoščali. **Redni primanjkljaj pa bo ostal vsako leto še vedno nepokrit in bo še naraščal.** Tistih 3 in pol milijona kron je torej po veliki večini faktično porabljenih in zapravljenih. **To je posledica tega, da iz strankarsko - političnih razlogov več trošite, nego bi smeli. Vašim volilcem to seveda imponira, ker vidijo, da se več troši, kot preje, ne da bi se bile deželne davščine, oziroma doklade zvišale in da bi se bilo treba na zunaj zadolžiti.** Ta finančna politika je morda s stališča stranke koristna, s stališča finančne politike pa je naravnost pogubna. Pokrivajo se redni deficiti z visečimi dolgovi, za ravnovesje v rednem gospodarstvu pa se, gospodje ne brigate. **To se bo še brldko maščevalo!** Od leta 1911. do leta 1912. so mobilni denarji melioracijskega zaklada padli od 8-6 milij. kron na 6 milijonov kron, torej za dobrih 2-6 milij. kron. Do konca tekočega leta pa bodo padli še za dva milijona kron. Če gre tako naprej — **in šlo bo tako naprej! — bo koncem leta 1915. blagajna melioracijskega fonda efektivno prazna.** (Klic: Čujte! Čujte!) In takrat bo dežela v neprijetnem položaju, **najeti novo posojilo v znesku 7 do 8 milijonov kron,** da refundira melioracijskemu zakladu svoj dolg. **In s tem se bo zopet obremenil deželni proračun za nadaljnjih 400.000 do 500.000 kron za obrestovanje in amortiziranje tega novega dolga.** (Dr. Pegan ugovarja.) Da, gosp. dr. Pegan, tako bo, če morda ne zadenemo kak velik dobiček v razredni loteriji. (Veselost.) Pa seveda, kaj 1915! **Tačas bodo novi deželnozborski mandati že pod streho za dolgih šest let.** Ampak takrat se bo prezentiral davkoplačevalcem naenkrat ves račun te »sijajne« finančne politike. Ker pa so ti davkoplačevalci, čijih hrbet se bo krivil pod težo posledic vašega gospodarstva, po ogromni večini davčne sile naši volilci, smatram za svojo dolžnost, da na ves glas protestiram zoper tako finančno politiko, ki je vpregla deželo v jarem ene politične stranke. V znak protesta zoper tako gospodarstvo bomo glasovali proti predlogu finančnega odseka. (Burno in dolgotrajno pritrdjevanje in ploskanje pri naprednih poslancih. —

Kranjski deželni zbor.

Seji dne 2. in 3. oktobra. Napredni poslanci so vložili nujne predloge glede preureditve ljubljanske telefonske mreže, poddržavljenja poštne urada v Kranju in prezidave južnega kolodvora ter interpelacije glede ustavitve gradnje mostu pri Škofji Loki in glede neke ustanove za gimnazijce, ki se je odkazala nemški gimnaziji v Ljubljani.

Na vrsto pride zakon glede prisilne uvedbe posredovalnih uradov v vseh kranjskih občinah. Poslanec dr. Novak je govoril proti češ, da se občine ne sme siliti k ustanovitvi takih uradov. Seveda se je zakon sprejel tako, kakor so hoteli klerikalci. Dalje se je sprejel sklep, da se železniško ministrstvo naprosi, da naj se najkasneje s 1. majem 1914 ustavlja brzovlak Jesenice - Ljubljana tudi v Škofji Loki.

Na vrsto je prišla vladna predloga o dopolnilu zemljiške knjige in sprejetju javne imovine v njo. Predloga se je vrnila deželnemu odboru.

Nato je prišla na vrsto za deželo Kranjsko najbrže zgodovinska razprava o porotnih sodiščih, v kateri so klerikalci ustvarili za ljudi njih kalibra novo moralo. Deželni predsednik je odgovoril na interpelacijo poslanca Ribnikarja glede porotniških imenikov in izjavil, da deželni odbor ni storil s tem nič protizakonitega. — Klerikalci so se dobro pripravili, da izkoristijo to priliko in res so jo tako izkoristili, da bi je bolje nikakor ne mogli. K debati se je oglasil dr. Krek, da se opere očitanih gđ. Kamile Theimerjeve. Kako se je dr. Krek s tem osramotil, se mu bo živ dan predbacivalo. Najprej je pobijal porotna sodišča, češ, da so za nič, da porotniki, ki morajo priseči, da bodo po svoji najboljši vesti sodili, po krivem prisežejo in po krivem sodijo. Dokaz temu je, da »Slovenski Narod« pred poroto ni nikoli obsojen, »Slovenec« pa vedno. (Saj vendar ne more biti, ker se časti vredni uredniki vedno skrijejo in beže pred sodiščem. Opomba poroč.) Z ozirom na ta položaj je tudi gđ. Kamila Theimerjeva priobčila gonjo proti njemu in dr. Šusteršiču, in sicer zato, ker se ji je reklo, da se ji pred porotnim sodiščem ne more ničesar zgoditi, ker je med 36 porotniki le osem klerikalcev. **Dr. Krek je igral vlogo usmiljenega zdravnika histerične ženske.** — »Klečala je pred menoj — pravi dr. Krek — ko sem ji očital, da je podla vlačuga, da je brezznačajna lažnjivka in rekla je, da bi rada popravila vse, toda ne more, ker stoje za njo drugi, katerih noče pustiti na cedilu. Če je tako, da uživa »Slovenski Narod« imuniteto pred sodiščem, potem neha tudi dr. Krek biti kavalir in se skrije za poslansko imuniteto.« (S tem je dr. J. Krek povedal, da se ga ne sme izročiti sodišču, ko bi ga gđ. Kamila Theimerjeva tožila — da torej lahko podlo psuje osebo

kakor hoče. O tem natančneje današnji uvodnik!) Očita še porotnikom prisegolomstvo in konča: »Fantje, kar nas je, pa skupaj držimo!« — Da so klerikalci kakor nori ploskali zvestemu Janezu, da so tulili: Ti si naš, ostaneš naš! kaže le, kako nizko so ti ljudje padli, ko javno odobrujejo novo moralo za duhovnike in za voditelje in brezčastno postopanje teh.

Poslanec dr. Novak je branil porotna sodišča pred surovimi, pod zaščito poslanske imunitete padlimi psokami in rekel, da bi bila dolžnost vlade, da štiti uredbo teh sodišč. O pikantnem razmerju dr. Kreka z neko damo se ne izraža.

Nato je dr. Pegan zopet branil dr. Kreka in kot glavni zagovornik tega, je končno nastopil vitez vseh vitezov ostudni dr. Lampe, ki je sikal strup na porotnike in na inženirja Milana pl. Šukljeta. Kadar dr. Lampe v zbornici vstane, tedaj je vedno pričakovati, da bruha blato ostudne krstače iz sebe. Tako se je končal zgodovinski »usodni dan«, ki ga bodo klerikalci pomnili dolgo, dolgo.

Poslanec dr. Novak je utemeljeval nujni predlog, da se Kranjska izloči iz okrožja delavske zavarovalnice v Trstu, kajti razmere so neznosne. Denar zavarovancev gre v Trst, toda če je kdo bolan, se ga ne podpira. Nujnost je bila sprejeta.

Odobrili so se računi in priznala se je nujnost predlogu poslanca Ribnikarja glede ustanovitve slovenske šole v Kočevju.

Nato je dr. Tavčar v mirnem, vse-skozi stvarnem govoru pokazal, kdo bolj čast krade, ali napredni, ali klerikalni časopisi. Omenjal je ostudna žaljenja naprednih žen in deklet po »Slovenec« »Naši Moči« itd. Rekel je, da »Slovenec« ni katoliško glasilo, marveč najbolj smrdljiva kloaka. Uredniki ubežijo in se skrijejo, kadar se koga toži in to najbolj dokazuje, da so junaški v sramotenju, da pa nikdar nočejo zastopati tega, kar pišejo. Nato je ostro napadel glavarja dr. Šusteršiča, ki ni držal besede kompromisa, ki se je sklenil ob reformi volinega reda glede mest in trgov in mu očital, da je prelomil tedaj dano besedo.

Poslanec Gangl je razložil težnje mesta Idrije ter v izbornem govoru dvignil glas, da se uvede splošna volilna pravica po proporcijem sistemu za deželo Kranjsko ter pobijal dosedanje ravnanje deželnega odbora, ki pozna le pripadnike klerikalne stranke.

Poslanec Ribnikar je govoril o germanizaciji javnih uradov na Kranjskem in o šolskem vprašanju.

Poslanec Barbo je utemeljeval resolucijo, da se vlada pozivlje, naj čim prej predloži zakonski načrt proti izseljevanju in proti izseljenjskim agentom.

Poslanec dr. Lampe je napadal dr. Tavčarja, da je ta kriv podivjanj razmer v časopisju. Psoval je odsotnega župana in dr. Triller mu je zaklical: »Vi laže-

te! Sram Vas bodi! Korajžo imate odsotnega psovati!»

V specialni debati deželnega proračuna je poslanec Reisner govoril o krivični razdelitvi draginskih doklad učiteljem, poslanec Turk o bojkotiranju deželnega odbora onih gasilnih društev, ki so ostala v stari gasilski zvezi. Oba sta navedla take krivice, da je klerikalcem sapo zaprlo.

Razgled po svetu

Delegacije.

Delegacije se sestanejo dne 17. novembra. Slovesno se otvorijo s prestolnim govorom v torek, dne 18. novembra.

Pasić na Dunaju.

Dne 3. oktobra je obiskal srbski ministrski predsednik Pasić našega zunanje ministra Berchtolda. Ta obisk je bil za predstavitelja srbske vlade vse kaj drugega kakor v prejšnjem času. Samozavestno, ponosen na junaške zmage srbske vojske in na povečano državo, je stopil Pasić k Berchtoldu. Zavedal se je, da predstavlja moč in ne več ono državico, ki jo je kralj Milan spravil na rob prepada. — Po konferenci z Berchtoldom je izjavil Pasić: »Pri nas v Srbiji imamo najboljšo voljo in željo, da končno prijateljsko uredimo svoje razmerje napram Avstriji. Vsa politična vprašanja, v katerih smo bili različnega mnenja, so rešena, med nami je urediti samo še vprašanja komercialnega in prometno - tehničnega značaja. V tem oziru ne obstojajo načelna nasprotstva. Smatram za gotovo, da se bo našel način, ki bo združeval naše medsebojne interese v pravični meri. Dobil sem prijeten vtisk in prepričanje, da vlada tudi na avstrijski strani dobra volja za definitiven sporazum. Delujem v sporazumu z Jovanovićem, ki bo vodil nadaljna pogajanja. Stvar je v najboljših rokah.

Zvišanje izdatkov za vojaštvo.

Pret. petek se je vršil skupni ministrski svet, ki so se ga udeležili tudi ogrski ministri. Šlo je za zahteve generalnega štaba in so te tudi prodrle. Uspeh je naslednji: Rekrutni kontingent se zviša za letnih 35.000 do 36.000 mož. Zvišanje se bo izvedlo le polagoma, končano bo 1. oktobra 1918. Od zvišanega števila pripade infanteriji toliko mož, da bo stanje posameznih stotnij zvišano za 34 mož, ostalo moštvo odpade na artilerijo, tehnične čete in mornarico. Stroški so natančno izračunani, javnosti pa neznani. Znano je le, da bo stala izpopolnitev materiala enkrat 24 milijonov, ki se razdeli na posamezne obroke. Glede mornariških zahtev se govori, da bo uprava pospešila gradbo dveh dreadnoughtov, ki bosta stala 150 milijonov kron. Stroški, ki jih je vojna uprava že iz-

dala tekom mobilizacij, znašajo 435 milijonov kron. Računa se, da znašajo nove vojaške zahteve pol milijarde, k temu je prišteti še kredite, ki so jih delegacije že dovolile in za katere kredit še ni preskrbljen v znesku 450 milijonov, tako da bo morala monarhija v prihodnjih letih za svojo vojsko najeti okoli cele milijarde posojila.

Vojaške zahteve.

V skupni ministrski konferenci se je udeležilo sledeče: **Zahteve za pripravljenost pozimi in za oboroževanje med tem časom 350 milijonov kron; postavijo se kot naknadni kredit za leto 1912. in 1913. Za zvišanje rekrutnega kontingenta 35.000 mož zahtevke 11 milijonov kron v prvem polletju 1914. Mornariški upravi se dovoli zgraditi 4 dreadnoughte, več manjših križark in nekaj torpedovk, zahtevke 426 milijonov kron. Dva dreadnoughta prično graditi spomladi.**

Bombni atentat na Reki.

Dne 3. t. m. ponoči je vzbudil celo mesto strahovit pok kakor potres. Izvršen je bil bombni atentat na vladno palačo in sicer v onem delu, kjer so shranjeni važni akti. Učinek eksplozije je bil strahovit. Zid pod oknom se je vdrl na notranjo stran, tudi v okolici se je zid podrl. Kosi bombe so leteli na vse strani, našli so jih tudi v arhivskih sobah. V zidovju je videti po 20 cm široke luknje. Policija je mnenja, da je šlo atentatorju za to, da uniči neki akt, na katerem je bil interesiran. Govori se, da je šlo za uničenja dat, ki se nanašajo na sestavo volilnega imenika, ki prav močno kompromitira Italijane. Po drugi verziji je gubernator Wickenburg pred par dnevi skupaj z organi notranjega ministrstva revidiral mestne blagajne in odkril pri tem razne nepravilnosti. Atentat bi bil imel v tem slučaju namen, uničiti tozadevne protokole. Poročilo, da bi bili dokumenti v arhivu uničeni, se je izkazalo za netočno. Samo kakih 20 večjih aktov je bilo močno poškodovanih. Storilca še niso izsledili.

NOVICE Z BALKANA.

Pred četrto balkansko vojno.

Kabineti velesil imajo že obvestilo, da namerava Turčija napasti Grško. Porta je obvestila velesile, da ji je nemogoče izpolniti želje Grške, vsled česar je prav lahko mogoče, da se pogajanja med Atenami in Carigradom prekinejo. Turški poslaniki pri vele kabinetih so dobili naročilo, da vprašajo vele kabinete, kakšno stališče bi ti zavzeli v slučaju vojne med Grško in Turčijo. Velesile so haje odgovorile, da bi ostale v tem slučaju nevtralne.

Črnogorski kralj je odredil delno mobilizacijo. Iz Belgrada poročajo sedaj o mobilizaciji tudi drugih balkanskih držav. Turčija sploh še ni demobilizirala, Bolgarska pa je z mobilizacijo že pričela ter

se mrzlično oborožuje. Vsled tega sta tudi Srbija in Grška prisiljeni, da se pripravita za eventualno vojno. Grška tudi še ni popolnoma demobilizirana, v Srbiji pa se mobilizacija z izredno hitrostjo pripravlja. Da Bolgarska res namerava udariti proti Srbiji in Grški, dokazuje med drugim tudi dejstvo, da je dobil šef bolgarske vrtnarske kolonije v Pečuhu, Milan Christofič, iz Sofije brzojavko, ki zapoveduje, da morajo vsi vojaški obvezanci takoj odpotovati v Sofijo.

Vojna napetost na Balkanu je torej zopet dospela do skrajnosti. Bližnji dnevi bodo pokazali, ali naj se po krivdi Bolgarske in Turčije zopet prične bratomorno klanje. Velesile molče in to je pod sedanjimi razmerami najslabše znamenje.

25.000 Albancev je bilo pri Rabašnici obkoljenih in skoraj popolnoma uničenih.

Konec albanske vstaje.

Vojaške operacije proti arnavtskim upornikom so končane. Srbski teritorij je vstaških čet popolnoma očiščen. Srbi so zasedli vse strateške točke ob meji. Izgube Srbov znašajo 2500 mrtvih in nekaj tisoč ranjenih. Napad Albancev na črnogorsko mejo pri Bogiževicu je bil odbit. Srbska armada se zdaj nikakor ne ustavi, ampak zasede kraje v Albaniji sami in bo tako dolgo ondi ostala, dokler se ne osnuje prava albanska oblast, ki bo prevzela odgovornost za varnost meje. Nato bo Srbija svoje čete odpoklicala iz Albanije in zahtevala le strateško korekturo meje.

Romunija posvarila Bolgarijo.

Romunska vlada je naznanila bolgarski, da ne bo trpela, da Bolgarija skupno s Turčijo prekrši balkansko ravnotežje. Vsled tega tukajšnji diplomatični krogi ne verujejo v izbruh nove vojske, razven če se da porta od Enver bega zapeljati v kako pustolovščino. Romunija svari tako v Carigradu, naj se ohrani mir, kakor tudi pomaga Grški, da se pogajanja s Turčijo ugodno končajo.

Srbija in Grška se pripravljata na skupno vojno proti Turčiji.

Srbija je mobilizirala timoško divizijo. Vojska drinske divizije se nahaja v kontaktu z grškimi četami, da jim eventualno pomaga pri prvih spopadih proti Turčiji. Grška mornarica straži pred Dardanelami. Kralj Konstantin se nahaja še v Makedoniji in le čaka znamenja za ofenzivo. Bolgarije se ni nič bati, ker bo Romunija takoj zopet vkorakala v Bolgarijo, ako bi se ta le ganila in začela le mobilizirati. Na grško - bolgarski meji pri Kavali stoje že turški konjeniki in bašibozuki. — Govori se, da bosta Srbija in Grška sami napadli Turčijo, ako bi slednja zavlačevala rešitev egejskega vprašanja.

Srbija in Avstrija.

Srbski ministrski predsednik apelira na srbsko časopisje, da naj podpira vladno stremljenje po boljših odnošajih z Avstro-

Ogrsko s tem, da opusti vsako napadanje Avstrije.

Črna gora in Rusija.

Francoski časnik poroča s Cetinja: Mnogo se govori tu, da je kralj Nikolaj zelo nezadovoljen, ker ga je Rusija tako slabo podpirala v skadrskem vprašanju, vsled česar misli črnogorska vlada iskati ožjih stikov z Avstro - Ogrsko.

Slovenija

s **Sokolska petdesetletnica.** Danes, v soboto in jutri v nedeljo, praznuje ljubljanski »Sokol« petdesetletnico svojega obstoja. Dolga vrsta let kaže že sama na sebi, koliko uspešnega je naš »Sokol« storil za telesno in duševno vzgojo, za narodno probujanje slovenskega naroda. »Sokol« je otvoril v »Narodnem domu« tudi svojo razstavo, kjer so razstavljeni vsi znameniti in zanimivi spomini iz petdesetletnega delovanja. Ljubljanske dame oskrbe »Sokolu« nov prapor, kajti stari prapor je že obrabljen in se bo le še o posebno slavnostnih prilikah pokazal.

Jubileju čilega »Sokola«, ki je oče vseh slovenskih »Sokolov«, se pridružujemo tudi mi z najpristržnejšimi čestitkami in z željo, da bi vsaj toliko, kakor doslej, še v bodoče bodril in navduševal Slovence, da postanejo krepak, kreposten in čil narod!

s **Iz gospodarstva deželne bikoreje.** »Slovenski Narod« piše: O gospodarstvu deželne bikoreje se je že mnogo govorilo in tudi pisalo. Ker je bikoreja namenjena v povzdigo deželne živinoreje in korist našega kmeta - davkoplačevalca, bi pričakoval vsakdo, da bo deželni odbor oddal vodilna mesta, ne samo zanesljivim, ampak tudi večjim ljudem v roko. Toda omenjenim ljudem je to vse deveta briga, ako se tudi kršijo zakoni in izkoriščajo davkoplačevalci. Naša mladina se trudi po šolah na leta in velike stroške svojih roditeljev, nabirajoč si poljedelskih ved in znanosti, ter kljub svojim skušnjam in vedam ne najde nikoder kruha, medtem, ko je za oskrbnika deželne živinoreje v Robežu nastavljen, čujte in strmite, neki navadni mesarski pomočnik. Je - li to nečuveno, ali ne? Ni največja ignoracija skušenih veččakov od strani deželnega odbora, nastaviti mesarskega pomočnika, mesto pravega veččaka na tako važno mesto? Zato naj deželni odbor poskrbi, da pride mesar v mesnico, na oskrbniško mesto pa izkušen in izšolan veččak.

s **Kaj je klerikalizem in kaj so klerikalci?** Pojem klerikalizma marsikomu še ni znan. Zaslepljeni ljudje mislijo, da je klerikalizem in vera isto, da so klerikalci poklicani branitelji vere. Takim nevednemu v pouk priobčujemo, kaj je štajerski državni poslanec Neunteufel, torej eden onih, ki zvesto drže na krščanska na-

čela in ki se javno priznava kot katolik in veren človek na javnem shodu govoril. Lahko rečemo, da je poslanec Neunteufel najbolj krščanski poslanec v državnem zboru, pred katerim so naši klerikalni poslanci glede vere in izpolnjevanja verskih dolžnosti in verskih načel ravno nasprotje od njega. Ta poslanec je dobesedno rekel: Vera nam je nedotakljiva dobrina, katero bi najraje izločili iz političnega boja. Versko prepričanje vsakega posameznika in versko izvrševanje vsake državno priznane konfesije mora biti prosto; v varstvu, ki ga nudi vsak narod tej prostosti, se kaže narodnonravna moč in kulturna višina ljudstva. To vse nima nič opraviti s klerikalizmom, tako da se ne more dovolj strogo obsojati zloraba tega nazivanja, da se imenuje človeka, ki ima versko prepričanje in se versko udeležuje, klerikalca. (To se pravi: človek, ki je v resnici veren in izpolnjuje tudi v javnosti verske dolžnosti, se ne sme imenovati klerikalec.) Pod klerikalizmom, ki ga moramo kot stalno nevarnost za mirni razvoj našega javnega življenja in za državljanski mir z vso odločnostjo odkloniti, ne razumemo izvrševanja, ampak zlorabo, onečaščenje vere, cerkvenih naprav in organizacij, z eno besedo, zloraba cerkvene avtoritete v politične namene in dosego moči. Če se n. pr. prižnica ali spovednica zlorabi za strankarskopolično agitacijo, je to klerikalizem, ki ne pospešuje, ampak oškoduje vero in njeno častivrednost in ponižuje ugled duhovnika. Ako duhovnik v imenu svoje cerkvene lastnosti zahteva politično pokrščino, uganja klerikalizem in zlorabi svojo lastnost kot duhovnik. Nasprotno je pa duhovnik tudi državljani in kot takemu ne odrekam nobene pravice. Duhovnik, ki zvesto stoji ljudstvu ob strani, ki po načelih vere brani pravico in pravičnost, bodisi da je ta nevarnost pri političnem prijatelju ali nasprotniku, duhovnik, ki je pravičen tudi nasproti političnemu nasprotniku, ga ne obrekuje ali mu ne krade časti, ki ne pozablja zapovedi ljubezni iz strankarskega fanatizma, tak duhovnik bo tudi v političnem življenju blagoslovno vplival. Nič pa ni bolj razdražljivega v političnem življenju, kakor če se duhovnik, mesto da bi zastopal načela pravice, zavrt v svojo cerkveno oblast na političnih tleh pojavi kot strankarski fanatik ali celo kot tak v hiši božji deluje. — To podpišemo z obema rokama in če bi bili naši duhovniki in naši klerikalci taki, potem smo takoj na njih strani. A pri nas? To so fanatični derviši, ki ne poznajo ne pravice, ne vere, ne morale!

s **Vlagateljem in upnikom »Glavne posojilnice«.** Likvidacijski odbor vnovič vabi upnike, da sprejmo predlagano jim poravnavo in podpišejo dotično izjavo. — Člani se zavežejo plačati upnikom do 1. julija 1914 30% njihovih terjatev s pogojem, da se upniki odpovedo pravici, po

končanem konkurzu še nepokrite terjatve eksekucijskim potom izterjavati od posameznih članov. Ostanek terjatev dobodo upniki (vlagatelji) iz konkurzne mase, v katero spada vse zadružno, že realizirano in še ne realizirano premoženje. Iz te mase se bo dobilo približno 20%, mogoče še več. Člani plačajo obljubljenih 30% posebej. Mnogo upnikov, ki reprezentirajo kapital okoli enega milijona kron, je že prestopilo k poravnavi. So pa tudi taki, ki vsako poravnavo odklanjajo ter se zanašajo na to, da bodo že ujeli kakega člana, da pridejo do plačila. To mnenje izvira od tod, da so napačno poučeni in da še danes ne poznajo prežalostnega gmotnega stanja zadružnikov (članov) »Glavne«. — Vlagatelji naj tudi pomislijo, da je okoli 900 upnikov in da je prava loterijska igra, ako se bodo vsi zanašali na to, da bodo z esekviranjem nedolžnih članov kaj dosegli. Že konkurzni stroški so dovolj visoki, ako pa pridejo še stroški nešteti eksekucij, bode za vse člane in upnike izgubljeno. Mogoče je, da pride kdo do večjih odstotkov, a bolj verjetno je, da izgubi pravice do članov. Število članov, katere je bil odbor izkazal lansko leto, se je zelo skrcilo. Mnogo se jih je moralo izbrisati zaradi konkurzov, kuratel, pravnih in zaradi napačnih vpisov. Precej jih je pomrlo brez premoženja. Odpadlo je do sto članov. Mnogo se jih je zadolžilo, da bi vsaj nekaj imetja rešili. Odbor nima pravice, s tožbami izpodbijati takih zadolžitev in iznebitev premoženja. Tožiti jih bodo morali upniki sami. Iz tega bo nastalo mnogo težavnih, dvomljivih in dragih pravnih. **Večina članov je popolnoma insolventna**, drugi so pa večinoma zadolženi, tako, da se bo le z veliko težavo dalo od njih izterjati tudi samo 30%, t. j. nad en milijon kron. V dokaz naj služi upnikom sledeči izkaz, kateri izkazuje člane »Glavne posojilnice« po njih sedanjem poklicu: 2 večja posestnika; 4 manjših zadolženih industrijskih podjetij; 35 trgovcev, od teh ima 26 tudi manjša, po večini zadolžena posestva; 42 obrtnikov, ki imajo tudi mala posestva; 14 obrtnikov je brez premoženja; 45 je malih posestnikov, ki tiče skoro vsi v dolgovih; dalje je 24, odvetnikov (2), notarjev (2), zdravnikov in živinozdravnikov ter notarskih in odvetniških koncipientov; 60 aktivnih in vpokojenih državnih uradnikov, od katerih je 53 v zadnjih treh plačilnih razredih; 18 drugih javnih uradnikov; 31 c. kr. častnikov, vojaških zdravnikov in uradnikov; 10 ljudskošolskih učiteljev, njih vdov, učiteljic in katehetov; 21 javnih poduradnikov; 22 članov, ki so bili v konkurzu in so notorično insolventni; in končno 9 umrlih članov, pri katerih še ni končana zapuščinska razprava. Skupaj je torej dne 1. oktobra t. l. še 473 članov, od katerih jih bo pa odpadlo še precejšnje število. Od tistih, katere šteje odbor med insolventne, je mnogo takih, ki žive od plač in bodo mogli

le v malih obrokih leta in leta plačevati svoje prispevke. S takimi plačili bo upnikom le malo pomagano. Obresti in stroški bodo vzeli vse. Boljše je za upnike, ako dobojo v desetih mesecih okoli 50% gotovo, kakor taka mnogoletna plačevanja na obroke. Da bi se vsi dolgovci kdaj poravnali, na to še misliti ni. Res so tudi prizadeti vlagatelji, a neprimerno hujše ravnotako nedolžni člani, ki morajo trpeti za grehe drugih. Čimprej podpisujejo upniki in člani dotične izjave, tem preje pride do poravnave in upniki do denarja. Položaj je silno resen in odlašanje tudi vlagateljem na kvar. Ne samo število članov, tudi njihovo premoženje se zmanjšuje od dne do dne.

s **Štajerski deželni zbor delazmožen.** Po dolgih pogajanjih med vlado, nemškimi in slovenskimi poslanci se je dosegel sporazum, da se zopet otvori deželni zbor štajerski. Včeraj, dne 10. oktobra, je bil sklican na prvo sejo. Točke, pod katerimi so se stranke zedinile za delazmožnost, so naslednje: 1. **Deželna doklada na pivo se zviša od 2 K na 4 K.** 2. Učiteljstvu se nakaže do regulacije plač, začasno pa za leto 1914. dragijska doklada v znesku 1 milijon 200.000 K. 3. Ustanovi se več novih meščanskih šol, med njimi ena s slovenskim učnim jezikom, in sicer takrat, ko dobi dežela preodkaze iz malega finančnega načrta, ali ko se po 1. januarju 1914 zvišajo deželne doklade. 4. Sklene se davek na vrednostni prirast zemljišč. 5. Službena pragmatika za deželno uradništvo in uslužbenstvo s 1. jan. 1914 sklene po vzorcu one, ki je sklenjena v državnem zboru. 6. Ustanovitev slovenske gospodinske šole v Št. Jurju ob Južni železnici, in sicer s 1. januarjem 1914. 8. Zopetno izplačevanje brezobrestnih posojil za vinorejce. 9. Najetje deželnega posojila za pokritje nezaloženih dolgov, ki jih je napravil deželni odbor. 10. Rešitev raznih manjših predlog.

s **Goriški deželni zbor** pridno deluje. Večino v njem imajo slovenski naprednjaki in italijanski krščanski socialisti. Slovenski klerikalci imajo le tri zastopnike.

s **Glavo si beli** marsikatera naša gospodinja z vprašanjem, kako bi napravila res dobro kavo. Toda čisto brez potrebe, kajti to vprašanje je že razrešeno: Res dobro in okusno kavo, ki bo vsakemu ugajala, napraviš s Kolinsko kavno primesjo, ki je vsepovsod znana in priznana kot najboljši, obenem pa edini pristno domači kavni pridelek. Kupuj torej Kolinsko kavno primes in imela boš vedno dobro kavo!

o Dolenjske novice o

d **Iz Mokronoga!** Klerikalci imajo povsod prednost in tudi na postave se ne ozirajo. V Mokronogu zida, oziroma preziduje neki Janez Makuc svojo bajto. Iz raznih kleti dela stanovanja, zida nov dimnik itd., a vse to brez postavnega

ogleda. Mož je sicer bogat, obložen z knjižnicami farovške posojilnice v Mokronogu, a poleg tega fanatik, da ga nima para. Ta sveti mož je tudi pisatelj v Mokronoškem farovžu, posebno pozimi je stalen farovski gost, to pa od same skoposti, da se le greje in uživa zastonj. Ta mož kakor rečeno sedaj prezidava hišo brez vsakega naprošenega ogleda ali dovoljenja. Imamo sicer jako strogega, a poštenega okrajnega glavarja, zato se dvomi, da bi se taka dela izvrševala kar pod roko na tihem brez dovoljenja višje oblasti. Smo namreč mnenja, da je postava še vedno višja nego pa ideja klerikalnega podrepnika. Upamo, da stori višja oblast potrebne korake, kajti pred postavo moramo biti vsi enaki. Pobožnemu možu Makucu pa bi bilo dobro, ako bi ga naš župnik Bukovic kot zvestega »Lajbgardista« poučil, in to vsaj v toliko, da ni prav, če kot bogataš pusti ležati svojega lastnega brata v zaduhli kleti kakor psa in da tudi toliko časa ne sme upati na nebeško kraljestvo, katero hoče doseči s svetohlinstvom. Slavno c. kr. okrajno glavarstvo v Krškem pa odločno pozivljamo, da se prepriča o verodostojnosti, v kateri kleti spi Karel Makuc in ako ima bogataš Janez Makuc sploh hiš. številko na hiši. Taki slučaj spadata v Albanijo, a ne v moderno Avstrijo!

d **Iz Loškega potoka.** Iz Žužemberka sta pred kratkim prišli dve Marijini devici k nam po stare židane rute. No, njih namen je bil ves drug, kajti zbrali sta si temno kamrico za spati in imeli sta — družbo. Ker sta se pa lagali, po kaj sta prišli v Loški potok, jih vprašam, če ni to res. Odgovor mi lahko dasta pod L. pošta Travnik. V. R.

d **Iz Velike Doline pri Jesenicah.** Gotovo boste mislili, da smo že vsi pomrli, ker se od nas nič ne sliši. Imamo vendar še kako novico. Dva trgovca sta se pred kratkim tožila, ker je eden odmeril premalo koruze. Zaradi tega je bil tudi obsojen. Sploh so pri tem jako čudne razmere. Žena mu je v Ameriki, lastni otroci so tudi drugod, le nezakonski otroci se šopirijo pri njem. Take stvari se gode pri nas. — Božja pot na Brezje se je letos prav slabo obnesla. Neki pobožni mladenič se je z župnikom peljal, toda brez karte. Mislil si je, da bo tako cenejše shajal. Konduktor ga je pa dobil in treba je bilo plačati še enkrat toliko. Župnik ni hotel plačati, zato so pobožne ovčice zložile krone in kronce. Tako hoče varati človek, ki se cedi same pobožnosti.

d **Št. Janž.** Kakor smo že povedali, so se Bajčevi načrti za sprejem škofa ob času birme do malega izjalovili. Bil je malo nejevoljen, no, pa je že šlo. Mislil si je, da le zopet enkrat škofa odpravim, da mi preveč zelja in fižola ne poje, pa bo dobro. Pa nikar misliti, da je Bajec drugače »slab« duhoven, kaj še. On je debel, močan človek in se nosi kot kavalir, da, tudi

ščipalnik ima na nosu, to pa zato, da imajo ljudje pred njim večji rešpekt. Kadar pa pozabi, da ga nima na nosu, pa vseeno dobro vidi. Vidi pa tako dobro, da človeka kar v srce vidi, če čita »Slovenski Dom« — ima takorekoč pristranske, ali kako bi se že reklo, enostranske oči. Če liberalci kaj zagreše, takrat siplje ogenj in žveplo raz prižnico, »Domoljub« pa laže, da je joj. Če se pa klerikalni čukci, marinarice in bogomilce malo prav na tihem kje za kakim udobnim grmičkom počakajo, pa tega kar ne verjame in je vse dobro, kakor je. Kar se pa tiče naprednega časopisja, je pa Bajec v zapovedih svojih predpostavljenih nad vse goreč, ker misli, da bo s prepovedjo naprednih časopisov in enakimi šikanami bogve koliko teh »grdi« liberalcev poklerikalil. Tako je nekoč pred birmo oznanil, da je v trebanjski dekaniji prepovedano, jemati za sv. krst in sv. birmo take botre, ki so naročniki od škofa prepovedanih listov ter za take, ki niso opravili velikonočne spovedi. Če pa kdo zna tako trdno stoječemu stebri, kot je naš Bajec, stopiti na prste, pa postane tudi bolj popustljiv. Tako je bilo pred kratkim. Pri Rozmanovih so dobili novorojenčka. Za krstnega botra bi mu pa imel biti napredni nadučitelj gosp. Brce. Ko se je pa Bajca obvestilo, da bo krst in kdo da je boter, ni hotel krstiti otroka in so morali čakati na krst skoro tri tedne. (Tukaj se vidi, koliko je duhovnom za neumrjočo dušo. Če pa iz naprednih listov izveš farške lumparije in svinjarije, pa pravijo, da te bo pri tej priči vzel hudič.) Rozmanova mama so bili še pred nedavnim časom klerikalnega mišljenja ter imajo jako dober jeziček. Ker so pa bili tudi velikokrat v župnišču, vedo tudi veliko Bajčevih skrivnih reči povedati. Ko je Bajec po preteku treh tednov vse dobro premislil, bi li otroka krstil ali ne, od strani pa morda že slišal, da nameravajo iti Rozmanova mama škofu povedat, zakaj in kako so bili od Bajca in kaplana Kavčiča prisiljeni proti prevzvišenemu laž govoriti — a-ha — je bil pa liberelec dober za botra. Torej Bajec je spredel, da gre za njegovo kožo, pa je toliko odnehal, da mu je še ostala. Pri drugih liberalnih botrih je pa kar naprej vstrajal s svojo fanatično domišljijo in tako je ostalo pet dečkov brez birme. V Tržišču in v Mokronogu so bili pa tudi liberalci brez vsakih kapric dobri za birmske botre. — Ljudvik, ali nista te dve fari tudi pod trebanjsko dekanijo? Če tebi ni nič za zakramente, ki je tvoja sveta dolžnost, da jih deliš in k temu pomagaš, nam tudi nič! Ti že veš, kaj delaš!

d **Iz Semiča.** Že večkrat se je čitalo v časopisih o tatvinah, ki so na dnevnem redu v okolišju Semiča, a da so tako predrzni uzmoviči, ne bi verjeli, ker taki slučaji so se vršili samo okoli Trsta. Dne 26. septembra se je vlomilo v Rajfajzovo hranilnico v Semiču. Vlomilci so prevrtali

blagajno verthajmarco ter odnesli okoli 2000 kron. Kako predrzni so bili, je dokaz to, ker je hranilnica pod orožniško postajo, in kljub temu so vdrli, ne da bi jih kdo slišal. Že ko so odhajali, jih je neka ženska opazila ter jela vpiti, nakar je eden odgovoril: mati tiho bodite, saj vam ni nič škode. Take tatvine so se izvršile tudi v Črmošnjicah, kjer so tudi pokradli pri dveh trgovcih in pri župniku veliko denarja itd. Orožništvo ne more biti kos tem roparjem, kajti za Semič in za obsežno okolico sta v Semiču le dva orožnika, ki pa nista živina, da bi vedno prehodila vso okolico, ko imata v Semiču dovolj opraviti z železniškimi delavci.

d Iz Semiča. »Domoljub« št. 40 piše nekako takole: Na progi se prav živahno dela, od predora do semiškega kolodvora že žvižga lokomotiva itd. Dalje pravi dopisnik: Slučajno sem dobil »Slov. Doma« številko 31, kjer se zlobno zavija neki »Domoljubov« članek o vinski letini, češ, da je pisal »Domoljub«, da bo vina več kot lani. Dalje piše, s kakšnim zanimanjem se je vršil sokolski zlet dne 24. avgusta v Semiču, češ, da so bili Semičani vsi doma. Uboga para, prišel bi vendar na veselilni prostor in tu bi videl, koliko domačinov se je udeležilo te veselice. Končno pa pravi dopisnik: Še nekaj ne smem zamolčati, namreč na hiši gosp. Zurca je visela zastava in pri shrambi gasilnega orodja sta bili dve smrekici. Nočem se prerekati s prismojenim dopisnikom. Gosp. Zure kot trgovec že ve ceniti tujski promet. Mi bi tudi gosp. Zurca lahko napadli, ker je obesil zastavo, ko je prišel dr. Šusteršič v Semič, a nismo tega storili, ker nočemo biti škodoželjni kakor je »Domoljubov« dopisnik, ki se skriva najbrže v dolgi suknji.

d Semič. Delavsko gibanje in italijanska zagrizenost. Kakor povsod, tako je tudi pri gradnji belokranjske železnice. Peročali smo, da odkar so g. Javorja odstranili od predora, delo nič ne napreduje. Dobil je mesto g. Javorja neki Italijan, Materoli po imenu. V predoru dela največ Hrvatov in Slovencev. To pa ni bilo po volji akordantu Materoliju, zato je odslovil g. Rendeliča in namerava še g. Draženoviča. Mesto teh pa hoče postaviti pristne laške lastavice. Delavci so takoj spredvideli, da jim preti nevarnost, namreč da bo najbrže tudi nje odslovil, zato so napovedali stavko in tako se ni delalo tri dni. Nato je podjetnik gosp. Biedermann brzojavno odpovedal, da se Italijanom odpove delo in da morajo Hrvati delati. To se je tudi zgodilo, a sedaj pa hočejo orožniki nekatere preganjati, češ, da so krivi stavke. Materoli pa prosi zopet nazaj in bo najbrže zopet sprejet, ker mu v to pomagajo državni inženirji. Seveda, saj je Nemec po mišljenju in Italijan kot državljani in kot tak mora imeti protekcijo na slovenski zemlji. Domačin in davkoplačevalec pa mora iti v tuje kraje, da si zasluži za življenje. Seveda, davek mora plačati, a

služiti ne sme na domači grudi, ker prednost imajo samo tuji pretepači. Kam pridemo, ako pojde tako naprej?

d Iz Kota pri Semiču. Slučajno sem hodil čez Kot po svojem opravku. Videl sem, da tamošnja občina se bolj zanemarija in celo prekorači semiško občino v zdravstvenem oziru. Gnojnice se kar stekajo po potih, posebno v Gorencih pri nekdanji Rožičevi hiši se kar cele luže stekajo iz stranišča, tako, da ni mogoče iti mimo radi grozovitega smradu. Zato opominjamo oko postave, naj si to ogleda in stori, kar je potrebno.

o Notranjske novice o

n Dol. Logatec. Pri nas imamo dva mesarja. Enega podpira večina Logatnov, drugega pa še napredni gostilničarji ne. Prvi bogati od naprednjakov, ki mu nosijo denar, našega človeka pa lepo pustite, da bo živel od naprednega prepričanja. To se pravi gada rediti na prsih. Lepo to ni in jako škodljivo napredni stvari.

n Dolenji Logatec. Vsakokratni dopis iz Dol. Logatca v »Slovenskem Domu« vpliva na naše klerikalce tako, ko bi človek podrezal v sršenovo gnezdo. Ti ljudje hočejo svoje ljubljanske veljake v celoti posnemati in radi bi vsa resnična dejstva ki jih o njih prinese napredno časopisje, po vzorcih svojih veljakov, zatajili in na laž postavili. Tako je tudi dopis iz Dol. Logatca v 39. številki »Slov. Doma« našega klerikalnega občinskega tajnika posebno v živo zadel. Namesto da bi mož bil nam hvaležen zato, pa že cel teden po klerikalnih beznicah in tudi po naprednih gostilnah klepeče, kako hud popravek bo poslal »Slovenskemu Domu«, ki je le njemu v prid priobčil suho dejstvo, kako ga je njegov strogi gospodar Remc iz Debeljakove gostilne ven vrgel. Pripoveduje, da bo s pomočjo nekega paragrafa tiskovnega zakona dal popraviti »da ni res, da ga je župan Remc iz Debeljakove gostilne ven vrgel, res pa da je, da ga je iz sosedne Šemrovove gostilne ven vrgel.« S tem popravkom, če bi tudi bil sprejet, se na stvari ne bo prav nič spremenilo. Da se je to zgodilo v Debeljakovi gostilni, ko: je »Slov. Dom« priobčil, je tajnik sam večim osebam povedal. Če pa tudi v lastnih zadevah klerikalec ne more resnice govoriti, je to njegova lastnost, ki jo najbolj vestno spolnuje. — Če je tajniku ta popravek demokraški klerikalec Valuharjev Jože nasvetoval, mu mi svetujemo, naj ga opusti, ako noče kaj neprijetnega slišati. Dosedaj smo namreč le njemu v prid pisali, ker že v naprej vemo, da ga bodo naši klerikalci le izkoristili, potem ga pa pogнали s trebuhom za kruhom kakor so že navajeni.

n Postojna. Izkaz daril za Sokolski dom v Postojni: Upravišтво »Slov. Naroda« nakazalo 15 K, ki jih je daroval mesto venca na krsto br. dr. Josip. Kušarju

brat Jos. Lavrenčič, župan itd. v Postojni; g. Matija Petrič, nadzornik Zveze gasilnih društev, 2 K. Iskrena hvala! Na zdar! — Bratje Sokoli! Zbirajte marljiveje za Sokolski dom v Postojni! — Postojnski Sokol je priredil pretečno nedeljo sokolski večer v Narodnem hotelu z javno telovadbo, ki je v vsakem oziru dobro uspela. Ta večer nas je počastil tudi prvak slovenskih Sokolov brat Stane Vidmar, ki je blagovolil sodelovati pri javni telovadbi, za kar mu iskrena hvala. Omenjeni je nabral za Zvezo ta večer 30 kron, Sokol pa ji nakáže 70 K kot čisti dobiček tega večera, ki ga je priredil mesto cvetličnega dne. Sokolu pa kličemo: Le neustrašeno naprej do cilja! Na zdar!

n Ledine nad Idrijo. V nedeljo, dne 28. septembra t. l., je otvorila idrijska »Prosveta« v naši vasi ljudsko knjižnico. Udeležba pri otvoritvi je bila jako razveseljiva. Opazili smo mnogo Idrijčanov. V imenu »Prosvete« je otvoril s primernimi besedami knjižnico tehnik Hajne Prelovec, nato je govoril o pomenu ljudskih knjižnic za izobrazbo kmečke ljudstva g. deželni poslanec G a n g l. Ob prepevanju narodnih pesmi se je razvila prosta zabava, katero so s priznano spretnostjo oskrbeli kolofektorji gg. Aleksander G o s l e r, Tone K o g e r j, Ivan L a m p e in V o n č i n a s t. Bilo je prijetno! — Zavedne Ledinčane pa pozivljamo, naj pridno sežejo po knjižnici, ki šteje nad 80 knjig. Nahaja se v hiši g. Antona T e r p i n a, upravlja jo pa g. E r ž e n. Knjige se izposojujejo vsako nedeljo od 11. do 12. ure dopoldne.

Moja obsodba.

Dne 1. oktobra t. l. je bila razprava v Litiji: »Dr. Zajec kontra Taufer«. Dr. Zajec me je tožil radi razžaljenja časti, ker sem mu na Sv. Gori zabrusil v obraz: »Vi ste lažnik, nesramen lažnik. Vi ste pri koritu, gosp. dr. Zajec, pri koritu ste! Vi delate za svoj žep, vlečete od deželnega odbora 6000 K in ne plačujete niti vinarja deželne doklade!«

Dr. Zajec mi je ponudil spravo in sicer z zelo skromnimi pogoji, tako, da sem se naravnost čudil tej Zajčevi skromnosti: 20 kron za »Slovensko Stražo«, skromni preklic v »Slov. Domu« in »Domoljubu«. To je bila želja dr. Zajca. Da sem odklonil to poravnavo, sem imel za to tehtne razloge. Kajti dr. Zajec je predobro vedel, da se bo njega v sodni dvorani razgallilo in le vsled tega bi rad preprečil, da bi ne prišlo do razprave. Meni pa je edino na tem bilo, da pred sodiščem dokažem, kako surovo se zna dr. Zajec po shodih obnašati. — Odkrito sem priznal, da sem rabil dotične besede in sicer le samo vsled tega, ker me je dr. Zajec psoval s smrkavcem, barabo, falotom, oslom, lažnikom, z ničvrednim človekom itd. Šele po tem psovanju sem rabil gori omenjene besede. Rekel sem tudi pred sodiščem, da mu lahko dokažem,

»da je nesramni lažnik« in tudi v ostalem mu še lahko dokažem, samo glede korita, da sem preko cilja ustrelil, torej če me smatra sodišče vsled tega krivim, naj me obsodi ter prosim vsled odkritega priznanja, da ni potreba nič priči zaslišati.

Dr. Zajec in njegov zastopnik sta zahtevala, da mora sodišče zaslišati priče. Sodišče je ugodilo zahtevi. Zasliši pričo, veleuglednega in nadebudnega župana Jurčeta Brica v Litiji. Sodišče me je vprašalo, ako ga hoče zapriseči. Rekel sem, da ni potreba in vsled tega ni bil zaprisežen. Izpoved njegova je bila kaj čudna. Že njegova postava pred g. sodnikom mi je nudila jako komično sliko. Na vprašanje g. sodnika so bili kaj drastični njegovi odgovori: **Ja, ja, ja, ja, ja.** (Res lahko si ponosen, trg Litija, na svojega župana!) Nato se je zaslišal župan Leopold Hostnik iz Šmarja. Tu pa ne vem, ali se je mož ustrašil g. sodnika, da so njegova lica žarela, — bila so rdeča kot kri. Tudi je mogoče, da je zlatorumeno vino dalo njim žar. V resnici moram reči, da je bila med tema dvema zelo velika razlika. Tudi Hostnika ni prvotno zapriseglo sodišče. Izpoved njegova je bila jako negotova. (In to rad verujem, ker Hostnik ni bil ves čas prisoten shodu, menda se je večji del zadrževal v cerkveni gostilni na Sv. Gori.) Na moje vprašanje, ako ve, da me je dr. Zajec imel za smrkavca, ga vpraša g. sodnik o tem. Tu se je pričel krčiti Hostnik in nekako pomilovalno gledal dr. Zajca, češ, kaj naj rečem. Trdil je z vso gotovostjo, da mi ni rekel dr. Zajec smrkavec itd. Nato pa pravi dr. Zajec Hostniku: **Recite, da sem mu rekel smrkavec.** Hostnik nato: **Ja, mu je rekel.** To pa je bilo gosp. sodniku dr. Kotniku že odveč. Pozval ga je v resnem tonu, kako da se ima obnašati pri sodišču, in nato ga je zaprisegel, **da je izvedel od njega kar bi tudi brez prisega moral.** Značilna je bila izpoved Hostnikova tudi, ko je pravil, kako bi kmalu dr. Zajec padel raz mizo, ko je držal kozarec v roki...

Bralci »Slov. Doma«, **sodbo o teh možakarjih pa prepuščam vam!**

Nato je sodišče na moj predlog zaslišalo pričo g. Milana Babiča. Priča se je zapriseгла in je izpovedala, kako da me je dr. Zajec psoval s smrkavcem, barabo, falotom itd. In da me je hotel dr. Zajec štirikrat dejansko napasti s tem, da mi je hotel kozarec zagnati in da se je skoraj ves čas shoda pečal edino z mojo osebo in gospodično Kamilo Theimer, in da sem mu jaz vedno pred nameravanim napadom rekel: »Slobodno, g. dr. Zajec, psovali in žalili ste me že itak, torej me še dejansko napadite; to stojim mirno.«

Nato je sodišče zaključilo zaslišanje ter razglasilo obsodbo na 50 kron globe, pri tem pa smatralo za olajševalno, da sem se po dr. Zajcu izzvan nahajal v upravičenem razburjenju.

Čudno se bo mogoče zdelo, zakaj da nisem jaz tožil dr. Zajca. Razlogi za to so

sledeči: Dr. Zajec je deželni poslanec in tukaj ga krije poslanska imuniteta. Znano je, da ima deželnozborski imunitetni odsek klerikalno večino, in ta večina bi za nobeno ceno ne izročila dr. Zajca sodišču, ker bi predobro vedeli, da bi bil dr. Zajec obsojen, ker je on prvi pričel psovati. Te razloge sem trezno premislil in le vsled tega nisem proti dr. Zajcu vložil tožbe. Zadoščenje sem pa dobil kljub obsodbi s tem, da je bilo pri sodišču dokazano po pričah, **kako se zna akademično naobražen človek surovo vesti kot kmečki poslanec na shodu. In le vsled tega sem se dal obsoditi, ko bi se sicer lahko poravnal.** — Torej kmetje v Zasavskem pogorju, sedaj pa me sodate, ako nisem prav ravnal, **da sem dr. Zajca pred sodišče primoral, da se ga je razkrilo, kakšen je v resnici.**

Omeniti moram tudi še, da je dr. Zajec v deželnem zboru, kakor poroča »Slovenec« v št. 228, sledeče govoril: »Dr. Tavčar je v današnji debati dejal, da se mu je poročalo, da sem na shodu na Sv. Gori pri Litiji žalil narodno-napredno stranko. Z vso odločnostjo izjavljam, da se omenjene besede niso govorile. Kje je Tavčar to informacijo dobil, mi je dobro znano. Dobil jo je od tistih oseb, ki so na sodni razpravi proti svetogorskemu župniku Ivanu Lovšinu v Litiji pričali, da je župnik izgovoril besede, za katere je bil obsojen, glede katerih pa je stotine prič bilo pripravljenih pričati, da jih župnik ni govoril.«

Gosp. dr. Zajec, tu Vam jaz jasno povem, **da ste žalili narodno-napredno stranko s tem,** da ste trdili na shodu, da gre nam edino zato, da bi dobili svobodni zakon, da bi potem lahko, ko se ene zakonske žene naveličamo, jo zapustili z otroci vred ter se zopet druge poprijeli, in ko se te naveličamo, zopet druge ter v nemari pustili otroke. Na vse to sem jaz vas takoj prijel za besedo in imenoval **vas za nesramnega lažnika.** Nadalje ste tudi trdili, kakor stoji v »Slovincu«, da je imel gop. župnik Ivan Lovšin pripravljenih na stotine prič in da ni govoril besed o gospodični Kamili Theimer, za katere je bil obsojen. Bodi povedano, da je bilo z vami in g. dr. Zajcem vred komaj 42 vaših pristašev na Sv. Gori, **vse druge stotine so bile pa naše!** Torej je izključeno, da bi g. Lovšin mogel nastopiti s stotinami prič.

Za vse to, kar je v »Slovincu« poročano, če ste v deželnozborski zbornici res tako govorili vas jaz imenujem **nesramnega in strahopetnega obrekovalca resnice.** In če je vam g. dr. Tavčar v debati rekel, da ste žalili na Sv. Gori na shodu narodno-napredno stranko, **je to opravičeno rekel in to lahko mi vam dokažemo s sto pričami, da ste nesramno žalili narodno-napredno stranko.**

Odperta vam je pot sedaj, g. dr. Zajec, da se operete in ta pot je zopet sodišče. Uverjen sem, da se ne boste zatekli, ker takoj bom jaz s pričami dokazal, **da ste la-**

gali v zbornici, ako ste to govorili, kar poroča »Slovenec«.

Vam pa, dragi kmetje, **ključem, s protrojeno silo na delo proti dr. Zajcu; on ne sme biti več naš deželni poslanec, ker tak človek, ki nima toliko časti v sebi, da bi pripoznal, kar je javno izgovoril, — ni vreden našega zaupanja.**

Ivan Taufer, posestnik.

Kako se rešimo klerikalne kuge na deželi?

(Dopis z Dolenjskega.)

»Slovenskemu Domu« gre velika zasluga in čast, da je čisto odkrito povedal svoje mnenje o potrebi ustanovitve nove stranke na deželi. S tem je storjen velik korak. Kajti v tem odkritem priznanju vidimo, da ste tudi v Ljubljani prišli do prepričanja, da je naša politika na deželi nevarna bolnik, katerega je treba ozdraviti in sicer ozdraviti po čisto drugem receptu kakor se je doslej mislilo tako v Ljubljani kakor ponekod tudi na deželi sami. Ta stari recept se glasi kratko: naj ostane vse pri starem! Kot nekaj novejšega bi se kvečjem dopustilo, da se napredni kmetje organizirajo v kmečke zveze. Ker pa naj bodo te organizacije (kar je popolnoma pravilno) čisto gospodarskega značaja, organizacije, v katerih je izključena vsaka politika, tudi ta novi pridevek k staremu receptu za ozdravljenje nevarnega političnega bolnika ne pride v poštev.

Kdor ima oči odprte in vidi v praktičnem življenju, kako so se politične razmere bodisi v mestu ali tudi na deželi tekom zadnjih let temeljito spremenile, kdor se, kot to delajo starokopitarji, noče s silo vpirati vedno naprej bežečemu toku časa, ampak gre vsaj polagoma za njim, če že ne z njim, kdor hoče svojemu narodu in napredni stvari sami res iz srca dobro, ta se mora zavedati, da tako, kot so razmere sedaj, ne more dalje iti. Če se bolniku bolezen shujša, bo vsak pameten zdravnik opustil stari recept in si bo omislil kaj drugega, večji nevarnosti bolj primeren zdravilo. Tako mora biti tudi v politiki. Dokler klerikalizem na deželi ni bil organiziran v sedanji obliki, ko že nežno šolsko mladino zastrupljajo z bacili klerikalne politične kuge, tedaj smo vsaj za silo lahko izhajali s sredstvi, ki so nam dohajala iz glavne napredne trdnjave, iz bele Ljubljane. Danes se je to spremenilo. Klerikalci so postali verolomni in so se na mesto ravno z isto turško besnostjo vrgli kakor na deželo. Danes ima vodstvo napredne stranke dovolj dela in truda, da za brani klerikalni naval na mesta in trge, predvsem pa na glavo trdnjavo, belo Ljubljano. Le kratkovidni ljudje, ki svoje politično delo in modrost opravljajo po gostilnah, le taki, ki čakajo, da požar drugi pogase, le ljudje brez vsake samostojnosti, le ljudje, ki tudi tedaj, če že kaj delajo, to delajo samo sebi v korist, bodisi, da bi radi kje županovali, ali da bi se jim pri kup-

čiji dobro godilo — le taki ljudje se v brezdelju še danes zanašajo na pomoč in rešitev iz Ljubljane. In le taki ljudje bodo tudi nasprotovali vsakemu stremljenju, ki gre za tem, kako najti sredstva, na podlagi katerih bi se dalo vse, kar je na deželi naprednega, po samostojni poti rešiti pred nevarnostjo klerikalne kuge.

Ampak za sedaj pustimo še te vrste ljudi in postanimo raje pri onih, ki imajo dobro voljo deželo rešiti pred klerikalnim potopom. Tu je treba v prvi vrsti, predno se sploh kaj začne, rešiti vprašanje: katero sredstvo naj se izbere, da se doseže pričakovano rešitev? Ali je prav govoriti o ustanovitvi nove stranke za deželo? In ali je prav za novo stranko odločiti že stan in še celo tudi naslov stranke, in to oboje v času, ko še za navadno politično društvo v eni občini nimamo izkopenega temelja? Dobro moramo pomisliti, da nova stranka pomenja novo stavbo, novi dom, pod katerega streho moramo vendar vse spraviti, kar je na deželi naprednega, oziroma kar ni klerikalno. (To ni tako mišljeno v uvodniku zadnje številke; sicer se pa še pomenimo. Op. ured.) Ali naj ta novi dom začnemo graditi najprej z naslovom in izključenjem vseh drugih stanov?

O teh vprašanjih bomo razmišljali v prihodnjih sestavkih.

1911—1912.

Govoril deželni poslanec dr. Karel Triller v seji deželnega zbora kranjskega z dne 3. oktobra 1913.

Poročevalec finančnega g. dr. Krek je izkušen in spreten parlamentarec. Mojstrsko zna prikriti, ako o kaki stvari neče govoriti. Podal nam je včeraj obilico gotovo zelo zanimivega statističnega materiala o šolskih, higijeničnih, merkantilnih, agrarnih in drugih razmerah naše dežele v primeri z drugimi avstrijskimi kronovinami — toda o računskih zaključkih deželnega zaklada za leti 1911. in 1912. ni govoril. Z velesimpatičnimi besedami nam je slikal krasno bodočnost slovenskega naroda v okviru avstrijske Jugoslavije — ampak številke računskega zaključka se ni dotaknil niti z eno besedico. Celo predloga, kaj naj pravzaprav napravi zbornica s tema zaključkoma, nisem slišal iz njegovih ust.

Naj torej oprostite, ako danes in na tem mestu ne morem slediti njegovemu ponosnemu vzletu v sinje višave jugoslovanske bodočnosti našega naroda, ker me veže na realna tla te zbornice dolžnost, da ostro, toda pravično ocenim gospodarske uspehe deželnozborske večine v zadnjih dveh letih. In tudi to naj oprostijo cenjeni tovariši dr. Krek, če se zopet oglašajo „zlobna Kasandra“. Pa saj ima ženski spol te dni v naši zbornici brez naše krivde itak več pravic in veljave nego mu gre! (Veselost.) Izpostavil

se bodem pa tudi zopetnemu očitaniu, da moje postopanje ni fair. Ampak, moja gospoda! Številke imajo to slabo lastnost, da včasih kriče. Jaz ne morem za to, ako posebno glasno kriče številke, izkazujoče Vaše gospodarske uspehe in če te številke niso fair. — Na drugi strani pa vladajo pri večini te zbornice in na naših klopih tako različni pojmovi o tem, kaj je v parlamentarnem življenju fair in kaj ne, da moram odkloniti od vaše strani v tem oziru vsak pouk z vso vljudnostjo, a tudi z vso odločnostjo.

Včeraj se je raztepalava v tej zbornici afera iz slovenske publicistike, katero bi bili na tem mestu po mojem prepričanju boljše ignorirali. Pri tej priliki pa se je od vaše strani pavšalno sumničilo ljubljanske porotnike, bivše in bodoče, da imajo vsikdar trdno voljo, prelomiti svojo službeno prisego, kadar gre za obsodbo kakega našega pristaša. Jaz obžalujem to pavšalno sumničenje še posebno zaradi tega, ker se je izvršilo ob pasivni asistenci c. kr. deželne vlade — konstatujem pa tudi, da je tako sumničenje po našem okusu več kot nefair. (Burno odobravanje na klopih narodno-naprednih poslancev.)

Naše stališče v tej zbornici je pač nad vse težavno. Če v kaki stvari molčimo, bodisi iz parlamentarne vljudnosti, bodisi iz osebne delikatese — (in menim, da smo take delikatese ravno v tem zasedanju pokazali več kot dovolj) — tedaj se nam očita, da smo zlezli pod klop. Če pa govorimo in stvarno grajamo in svarimo, tedaj se nam očita, da smo nelojalna opozicija, in rokoko-kavalir prof. Jarc izjavlja, da ne more prisesti z nami k isti mizi, ne da bi se onesnažil svoje snežnobeke svilnate kamizole. Ampak g. profesor naj bo uverjen, da je naše hrepenenje po njegovi družbi nad vse minimalno in da se najbolje počutimo na južnem tečaju tačas, kadar vemo, da se on nahaja na severnem. (Bučna veselost.) Proklamacijo socijalnega bojkota z njegove strani bomo torej kot snažni ljudje prenašali z veliko ravnodušnostjo.

Pa če molčimo ali govorimo — v obeh slučajih smo izpostavljeni v tem zasedanju brez vsake zaščite najnižkotnejšim inzultom na našo strankarsko in osebno čast. (Burno pritrdjevanje.) V posebni meri se izlivajo ta vaša čutila na našega voditelja dr. Ivana Tavčarja, ki pa lahko mirno vztraja v zavesti, da ga ne morejo dosežati strupene puščice kakega napolejanskega „Bänkelsängerja“ — (Veselost. Dr. Lampe se zviija.) — Jaz ne bom zapadel v neokusnost kakega osebnega panegirika, a toliko smem spričo takemu nekvalifikovanemu postopanju pribiti, da je ime dr. Tavčarjevo zaslovelo širom slovenske domovine že tedaj, ko ni bilo še ne duha ne sluha o Lampetih in Jarcih, in da bo ohranjen temu imenu nad vse časten spominek v politični in kulturni

zgodovini slovenskega naroda tudi še tedaj, ko bo izbrisan že davno zadnji spomin na današnje imperatorje kranjske dežele. (Dolgotrajno navdušeno pritrdjevanje naprednih poslancev, ki prirejajo dr. Tavčarju velike ovacije.)

Včeraj se je v tej zbornici veliko citiralo. Naj bo tudi meni dovoljen citat italijanskega veljaka, ki velja v teh hudih časih za našega voditelja dr. Tavčarja in za nas vse: „Sto comme torre ferma, che non crolla giammai le cima per soffiar' de' venti“ — kakor stolp stojim, ki ne kloni nikdar svojega vrha sovražnim vetrovom. — (Veliko odobravanje. Deželni glavar je poklical govornika parkrat k redu.)

In po tem kratkem uvodu naj mi bo dovoljeno, da prihajam k stvari sami! Le mimogrede bi še omenil, da je dokaz našega nenormalnega parlamentarnega položaja že dejstvo, da imamo pred seboj kar dva letna zaključka, mesto da bi se deželnemu zboru bila dala prilika, premotivati deželno gospodarstvo za vsako leto posebej.

Jemljem torej v roke predvsem računski zaključek deželnega zaklada za leto 1911., in konstatujem, da se ta elaborat še kar cedi rožnobarvenega optimizma našega finančnega ministra. Poglejmo, v koliko je opravičen ta optimizem!

Dejanski primanjkljaj deželnega gospodarstva za to leto znaša glasom računskega sklepa 1.762.086 K. Tiskano poročilo skuša vtisk te številke ublažiti in omiliti, češ da je treba od tega dejanskega primanjkljaja, ako se hoče konstatirati uspeh normalnega gospodarjenja, odračunati vse izredne stroške, ki niso bili proračunjeni. Kot take izredne stroške našteva na strani 82:

1. Poplačilo dolga vseučiliškemu zakladu	135.880 K
2. Plačila za dolgove melioracijskega zaklada (1907—1911)	605.290 „
3. Plačila za deželno elektrarno	125.302 „
4. Plačila za nove zgradbe v deželni bolnici	106.669 „
5. Izguba zakupa užitnine	105.228 „
Skupaj	1.078.369 K

Na ta način naj se reducira „normalni“ primanjkljaj na 683.714 K.

Jaz se glede tega s poročilom ne morem strinjati. Kot izreden izdatek smatram izmed zgoraj navedenih le:

ad 1. Plačilo dolga vseučiliškemu zakladu	135.880 K
ad 3. Plačila za deželno elektrarno	125.302 „
ad 4. Plačila za nove zgradbe v deželni bolnici	106.669 „
ad 2. Plačilo melioracijskemu zakladu za leta 1907—1910 (videatur računski sklep mel. zaklada za l. 1911 št. 8)	209.411 „
Skupno	577.262 K

Pa tudi izgube pri užitninskem zakupu zgoraj pod 5.) ni mogoče označiti kot izreden izdatek, ter mora marveč ta izguba najti pokritje pri rednem budžetu, kakor so se prejšnja leta porabili slučajni dobički iz tega naslova za pokrivanje rednih deželnih potrebščin, ne da bi se bili težavirali kot rezerva za eventualne bodoče izgube.

Vsakoletni od leta do leta naraščajoči prispevek deželnega zaklada v delno pokritje potrebščin melioracijskega zaklada je namreč na podlagi zakona z dne 14. marca 1911 št. 15. dež. zak. smatrati za povsem reden izdatek in zato je poročilo ta prispevek za leto 1911 v znesku 395.879 K po vsej krivici označilo za izreden izdatek istega leta. Izredno je bilo marveč v tem letu le refundiranje teh prispevkov za prejšnja leta 1907—1910 v skupnem znesku 209.411 K (št. 8 priloge 89). To je menda jasno!

Pač pa ni prezreti, da je država odpuščala deželi vsled te velike izgube na užitninski zakupnini za leto 1911 znesek 80.000 K. Za toliko se torej faktično izguba zmanjša. In če odbijemo od celokupnega primanjkljaja v iznosu po 1.762.086 K zgoraj omenjene stroške resnično izrednega značaja s skupnim zneskom 577.262 K in pa še popust na užitnini v znesku 80.000 K, skupaj 657.262 „

prihajamo do zaključka, da iznaša deficit v rednem in normalnem deželnem gospodarstvu za leto 1911 znesek 1.104.824 K (Klici: Čujmo, čujmo!)

Bivši deželni glavar pl. Šuklje se torej ni veliko zmotil, ko je prorokoval v svoji znani brošuri, da se utegne „natepsti“ tega primanjkljaja do 1½ milijona kron. Tem manj, ker dobi ta primanjkljaj še neprijetnejše lice, ako se vpoštevata, da se je poleg tega izdalo iz melioracijskega zaklada za deželne prispevke pri cestnih in vodnih zgradbah 386.277 K. Tudi ta denar se je štel iz izposojenega kapitala.

Računski zaključek za leto 1912 ne zapada več v isti meri v napako prikrivanja resničnega gospodarskega uspeha ali neuspeha ter prostodušno priznava, da iznaša normalni primanjkljaj za to leto že 1.280.149 K, pri čemer je zopet uvaževati definitivne izdatke melioracijskega zaklada na breme dežele za to leto v znesku 245.856 K. Domišljujem si, da je ta odkritosrčnost kolikor toliko že sad naše javne kritike prejšnjega nekorektnega zaračunavanja.

In sedaj pribijmo uspehe deželnega gospodarstva, odkar vlada v tej hiši S. L. S.

Leta 1908, ko ste prevzeli vlado, bilo je v rednem gospodarstvu prebitka še 9.343 K
l. 1909 že primanjkljaja 24.778 „
l. 1910 396.577 „

l. 1911 1.104.824 K
in l. 1912 1.280.149 „
in v tej strakoviti geometrični progresiji bo šlo naprej sine gratia et in infinitum. Pri vsem tem pa je treba še vpoštevati, da so morale prejšnje generacije deželnih gospodarjev pokrivati tudi vse potrebščine deželne kulture iz rednih dohodkov, dočim imate vi na razpolago v to svrhu bogati rezervoar melioracijskega 14 milijonskega zaklada. Bahavost, v koliko več se sedaj stori za deželno kulturo nego preje, je tedaj precej deplacirana.

Predležča računski zaključka pa nam podasta še drugo hvalevredno novotarijo. Vsebuje namreč tudi deželno bilanco, iz katere je razviden vsakoletni presežek aktiv nad pasiva. Tudi v tem pogledu je primerjanje s prejšnjimi leti veleinstruktivno.

Leta 1907 je deželna bilanca izkazala čistega presežka aktiv nad

pasiva še 2.674.298 K
v letih 1908 in 1909 je ta presežek zmerno padel, tako da je leta 1910 še vedno iznašal 2.274.974 K
l. 1911 pa le še 1.486.560 K
in l. 1912 celo le še 530.230 K

Danes pa je deželna bilanca brez vsakega dvoma že pasivna, akoravno je sprejet med aktiva tudi ves izdatek za deželne elektrarne v znesku okroglo 655.000 K. (Konec prihodnjič.)

Gospodarstvo.

Izobrazba kmečkih deklet.

Naloga kmečke gospodinje obstoji v tem, da s pridom spravi živila, ki so ji na razpolago, v vrednost in da pripravi dobro, kraju primerno hrano, pri čemer pa mora gledati, da kolikor mogoče malo porabi časa, dela in sredstev. Skrbeti mora za perilo in obleko za celo družino. Pri tem je jako obžalovati, da se v kmečkih hišah čimdalje manj prede, doraščajoča dekleta že marsikje več ne znajo presti. Kmetom se je reklo, da danes ni več primerno presti in pripravljati domače platno. To je silno napačno. Šest dni v tednu so kmetovalci pri težkem delu. Tukaj vprašanje po primernem, upornem delovnem perilu ni brez pomena in vendar je najboljši in najcenejši zato tudi danes še doma napravljeno domače platno. Tovarniški delavec si kupi za delo obleko iz cvilha, dočim se na deželi pojavlja obžalovanja vredna okolnost, da primanjkuje za kmečko delo primerne obleke. Cena ponošena nedeljska obleka po mestnem vzorcu ni sposobna za kmečko delo in je vsled hitre obrabe veliko predraga kot delovno perilo ali delovna obleka. S tem, da se je opustilo pripravljanje domačega platna, je nastalo pomanjkanje domačega in posteljnega perila, kajti kar se namesto

domačega platna kupuje, je največkrat le za oči. Presti pa je za kmečko žensko mladino najboljši izkoriščanje zimskega časa. Kjer se je opustilo presti, je nastopilo mesto tega kako drugo opravilo, ki ne spada v kmečko hišo. Preja ob zimskih večerih pa ni le v gospodarskem oziru koristna, ampak ima tudi še globlji pomen. Prejni večeri, ki združujejo vse hišne člane, so obenem zabavne, poučne in vzgojne ure za mladino. Pripovedujejo se pravljice, povesti iz starih časov, poje se stare narodne pesmi, govori o navadah in običajih kakor tudi o slabih ali dobrih izkušnjah kmečkega življenja in kjer gospodinji vrla, razumna gospodinja, ne more najti boljše prilike, da vpliva vzgojno na mladino in jo poučuje. Že za ohranitev posebnosti našega kmečkega življenja, za gojitev domovinske ljubezni, za izobrazbo s čitanjem dobrih knjig in časopisov so zimski prejni večeri največjega pomena. Zato je pouk v rabi kolovrata potreben poučni predmet za izobrazbo kmečkih deklet.

Kmečko dekle ni treba, da bi bilo šivilja, zanj je drugo važnejše. Povsod na deželi je dosti krojačev in šivilj po poklicu, ki radi hodijo v hišo šivat, kar je za kmečke razmere jako praktična uredba. Zelo važno pa je, da kmečka gospodinja zna dobro ravnati z obleko in perilom, da ostane dlje časa porabno, da zna snažiti in krpati, da se razume tudi na šivalni stroj in da kaj malega za perilo sama napravi. Vse, kar to presega, kakor kvačkanje in fina ročna dela, je za kmečko hišo ne le koristno, ampak celo škodljivo, kajti tako opravilo odvraca dekleta od potrebnega kmečkega dela, jim zamori veselje do tega, jim meša glave in povzroča tudi prepire v kmečki hiši.

(Konec prih.)

Izdajatelj in odgovorni urednik:

Valentin Kopitar.

Denarja ni,

draginja je vedno večja, zaslužek majhen. Ako hočete z malim trudom gotovo 10 do 29 K na dan zaslužiti, pošljite za pojasnila v pismu znamko za 10 vinarjev in svoj natančen naslov na:

Jos. Batič,
Ilirska Bistrica 27, Kranjsko.

Obrtniški koledar

za leto 1914, izdal J. Hauptman,

oficijal trgovske obrtniške zbornice v Ljubljani. Koledar ima za obrtnike mnogo poučne vsebine, med drugim tudi knjigovodstvo za obrtnike. Cena samo 70 vinarjev, po pošti 80 vinarjev. Dobiva se po vseh knjigarnah in pa pri izdajatelju.

v Ljubljani, Francovo nabrežje št. 7.

Razširjajte „Slovenski Dom“.

Kdor ljubi dobro kavo

rabi kot pridatek „pravi zagrebški :Frank:“ z kavanim mlinčkom. — Kdor ga še ne vporablja, pogreša najboljšo.

emp 45/25.642

Kdo hoče URO ZASTONJ!

Da svoje izborne žepne ure udomačimo povsod, razdelimo 5000 ur **zastonj**. Pošljite mi natančen naslov samo na dopisnici na tvornico ur

JAKOB KONIG, DUNAJ III/2.

Postamt 45, Fach No. 369.

67

Lastna tovarna ur v Švici

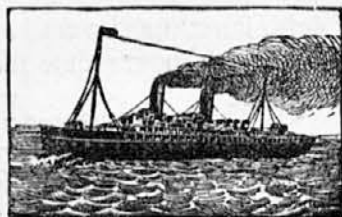
1887

Zahtevajte **JUBILEJNI CENIK** "zastonj"

1912

Fr. Čuden, Ljubljana.

Samo 5 dni iz HAVRE v NEW-YORK

Brzoparniki: 13

France, La Provence, La Savoie, La Lorraine, La Touraine, Roshambeau.

: **Samo pet dni!** :

vozijo francoski brzoparniki, najkrajša in najcenejša vožnja.

Veljavne vozne listke (šifkarte) za Ameriko in vozne liste iz Amerike nazaj v domovino po najnižji ceni izdaja **edni****Ed. Šmarda**

oblast. konces. potovalna pisarna v Ljubljani, Dunajska cesta št. 18.

v hiši Kmetško posojilnice, nasproti „Figovca“.

Loterijske številke.

Dvignjene v soboto, dne 4. oktobra 1913.

Linc: 20, 23, 1, 40, 27.

Dvignjene v sredo, dne 8. oktobra 1913.

Trst: 23, 14, 89, 76, 21.

Sladni čaj - znamka Sladin!

Kri! polovico prihranka tudi na mleku in sladkorju in okusen zajtrk, južino! dosežejo oni, ki namesto kave, čaja, kakao, sladne kave, pijejo **sladni čaj**. Ako se pa uporablja pri dojenčkih namesto moke za otroke, so otroške bolezni manj nevarne. — je za polovico cenejši. Dr. pl. Trnkóczyjev sladni čaj ima **Moč!** ime Sladin in je vedno bolj priljubljen. Povsod 1/4 kg zavoj 60 vin.

Tudi pri trgovcih. Po pošti pošlje najmanj 5 zavojev lekarnar Trnkóczy v Ljubljani. Ta lekarnar je svojih osem otrok zredil s sladnim čajem. Glavne zaloge na Dunaju: lekarnar Trnkóczy: Schönbrunnerstrasse št. 109, Josefstädterstrasse št. 25, Radetzkyplatz št. 4. V Gradcu: Sackstrasse št. 4.

Friporočljiv za one, ki se čutijo bolne, slabe. Za resničnost tega naznanila jamči 5 tukaj navedenih tvrdk Trnkóczyjevih, istotako ugodne sodbe zaupanja vrednih oseb. 3

Redka prilika!

Čudovito ceno.

720 komadov za samo K 4-20.

Prekr. pozl. 36urna prec. ura na sidro z verižico, natančno idoča, s 3letnim jamstvom, 2 amer. double zlata prstana (za moške in ženske), mod. sviln. moška kravata, 3 fini žepni robci, prekr. damski ovratni koljé iz orient. biserov s pat. zaponko, par double zlatih manš. gumbov (novost), eleg. plična igla-broža za dame (pariška novost), žepno toaletno ogledalce, par amer. butonov z imit. briljanti, eleg. usnjata denarnica, salonski album najl. pogledov sveta, 3 indijski vedeževalci, ki razvedre vsako družbo, 20 koresp. predmetov in še 600 porabnostnih predmetov pri hiši neutrpljivih, vse skupaj z uro, ki je sama vredna tega denarja, stane samo K 4-20. Razpošilja po povzetju ali nendar naprej.

Dunajska centralna razpošiljalnica

P. LUST, KRAKOV.

Za neugajoče denar nazaj.

73

Žrčne cene v Šjubljan

	Cena			
	od		do	
	K	h	K	h
1 kg govejega mesa I. vrste . . .	1	72	1	92
1 " " " II. " . . .	1	52	1	72
1 " " " III. " . . .	1	40	1	48
1 " telečjega mesa . . .	1	80	2	—
1 " praščjega mesa (svežega) . . .	2	—	2	20
1 " " (prekajenega) . . .	2	20	2	40
1 " koštrunovega mesa . . .	1	40	1	50
1 " Prašči na klavnici . . .	1	12	1	20
1 " kozličevega mesa . . .	0	—	0	—
1 kg masla . . .	2	60	3	60
1 " masla surovega . . .	2	60	2	80
1 " masti praščje . . .	1	80	2	00
1 " slanine (špeha) sveže . . .	1	72	1	92
1 " slanine prekajene . . .	1	90	2	—
1 " sala . . .	1	80	1	92
1 " surov. margarinskega masla . . .	2	40	0	—
1 " kuhan. margarinskega masla . . .	2	60	3	—
1 jajce . . .	—	10	—	0
1 l mleka . . .	—	20	—	22
1 " " posnetega . . .	—	08	—	10
1 " smetane sladke . . .	—	90	1	00
1 " " kisle . . .	1	40	1	60
1 kg medu . . .	3	20	3	60
1 " čajnega surovega masla . . .	1	20	1	30
1 piščanec . . .	—	40	—	60
1 golob . . .	2	20	3	—
1 raca . . .	3	60	0	—
1 gos . . .	0	—	0	—
1 kapun . . .	0	—	—	—
1 puran . . .	0	—	—	—
100 kg pšenice moke št 0 . . .	35	40	—	—
100 " " " " 1 . . .	35	00	—	—
100 " " " " 2 . . .	34	40	—	—
100 " " " " 3 . . .	33	60	—	—
100 " " " " 4 . . .	33	10	—	—
100 " " " " 5 . . .	32	50	—	—
100 " " " " 6 . . .	31	80	—	—
100 " " " " 7 . . .	28	20	—	—
100 " " " " 8 . . .	16	60	—	—
100 " koruzne moke . . .	24	—	—	—
100 " ajdove moke . . . I. . .	50	—	—	—
100 " ajdove moke . . . II. . .	44	—	—	—
100 " ržene moke . . .	—	30	—	—
1 l žlola . . .	—	—	—	—
1 " graha . . .	—	28	—	—
1 " leče . . .	—	32	—	—
1 " kaše . . .	—	26	—	—
1 " ričeta . . .	22	—	—	—
100 kg pšenice . . .	18	50	—	—
100 " rži . . .	17	00	—	—
100 " ječmena . . .	19	00	—	—
100 " ovsa . . .	24	00	—	—
100 " ajde . . .	19	—	—	—
100 " prosa belega . . .	18	50	—	—
100 " " navadnega . . .	22	00	—	—
100 " koruze . . .	5	00	—	—
100 " činkvantina . . .	—	—	—	—
100 " krompirja . . .	—	—	—	—

Lesni trg.

Cena trdemu lesu 8 do 11 K.

Cena mehkeemu les 7—do 8—K.

Trg za seno slamo, in steljo.

Na trgu je bilo

voz sena	7	—	7	50
" slame	5	50	6	50
" stelje	0	00	0	—
" detelja	0	00	0	—

Pozor!

Pozor!

50.000 parov čevljev.

4 pari čevljev za samo 9 kron.

Ker je več velikih tvornic ustavilo plačila, sem bil pooblaščen velik oddelek čevljev daleč pod izdelovalno ceno spraviti v denar. Prodajam torej vsakomur: **2 para moških in 2 para ženskih čevljev na trakove**, usnje rjavo ali črno, galoširano, z močno zbitimi usnjatimi podplati, veleeleg. najnovejša fasona, velikost po št. Vsi 4 pari stanejo samo 9 kron. Razpošilja po povzetju

J. GELB, izvoz čevljev, Novi Sandec, Galicija št. 123. 70

:: Zamena dovoljena, tudi denar nazaj. ::